

הלכות שבת סימן רמז

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ט]

סעודת ברית מילה בסוכות, שכיון שסעודת מילה אינה מצוה מדאורייתא, אין היא דוחה את מצות סוכה. וראה מה שכתבו בביה"ל לקמן (ד"ה מותר).

וכן סעודת בר מצוה לער שנעשה בר מצוה ביום שישי, כתבו הערוך השלחן (ס"ז) והקצות השלחן (סי' סט בדה"ש ס"ק ז) שמותר לקבועה בערב שבת. מאידך, דעת הגר"צ קרליץ (חוט שני ח"א פ"ז ס"ק א) שיש לעשות סעודה זו בליל שישי. ובתורת חיים (סופר, ס"ק ח) כתב, שעדיף לעשותה בשבת, על פי מה שכתב המשנ"ב לעיל (סי' רכה ס"ק ו) בשם המהרש"ל, שאם הנער בר המצוה דורש בדברי תורה בשעת הסעודה, נחשבת סעודה זו כסעודת מצוה, אפילו אם אינה נעשית בו ביום.

וסעודת חול המועד, כתב האשל אברהם (בוטשאטש, מהדו"ת) שמותר לעשותה בערב שבת או בערב יום טוב, וכן היה החזו"א נהג (ארחות רבינו ח"א עמ' קא) לאכול סעודה זו עם פת אף לאחר זמן מנחה גדולה, אף על פי שבשאר ערבי שבתות וימים טובים לא היה אוכל מזמן מנחה גדולה והלאה אלא פירות. והגר"צ קרליץ (חוט שני שם) הורה, שמ"מ מצוה להקדים סעודה זו לשחרית, וכמו בשאר סעודות מצוה.

ולענין ראש חודש, שכתב השו"ע לקמן (סי' תיש ס"א) שמצוה להרבות בו בסעודה, כתב התורת חיים (סופר, ס"ק י) שאם חל בערב שבת מותר לעשות את הסעודה אף בערב שבת, כיון שזהו זמנה, ודינה כסעודת ברית מילה ופדיון הבן, וכן כתב באשל אברהם (בוטשאטש שם). מאידך, הערוך השלחן (ס"ז) כתב, שאם חל ראש חודש בערב שבת אין לקבוע בו סעודה.

13) ברמ"א שם כתב, שאם חל פורים בערב שבת יש לעשות את הסעודה בשחרית, וביאר המשנ"ב שם (ס"ק י), שהיינו קודם חצות היום, אלא שהוסף שיש לעיין במה שכתב היד אפרים בשם המהרי"ל, ובשו"ת המהרי"ל (סי' נו) כתב שמותר להתחיל את סעודת הפורים בערב שבת קודם תשע שעות, ואין צריך לעשותה דוקא קודם חצות.

[ביה"ל ד"ה או פדיון הבן]

והוא הדין בסיים פסקא¹⁴.

14) וכל זה במי שסיים את המסכת בערב שבת, שאז נחשב הדבר כסיום בזמנו, אבל אם סיים את המסכת קודם לכן, הורה הגר"צ קרליץ (חוט שני ח"א פ"ז ס"ק א) שאין להתיר כל כך לעשות את הסעודה בערב שבת. והוסיף, שגור של 'סיום' אינו אלא כשסיים דבר שלם, וכגון כשסיים מסכת שלמה או סדר שלם של משניות, אע"פ שלא סיים את כל ששת סדרי המשנה.

ולענין ידידיו ורעייו של המסיים שלא סיימו את המסכת, אלא שחפצים לשמוח בשמחתו, כתב במשנ"ב לקמן (סי' תקנא ס"ק עג) לענין אכילת בשר בסעודת סיום שנעשה בתשעת הימים, שאף הם מותרים לאכול בשר אם היו באים לסעודתו משום רעות גם בזמן אחר. אמנם, בביה"ל שם (סי' ד"ה ואם) כתב בשם היעב"ץ, שכל זה הוא רק באותם האנשים המחזיקים את ידי הלומדים בממונם, וכן הגבאים המשגיחים עליהם ומשרתים אותם, אבל שאר האנשים אינם מותרים לאכול בשר בסעודה זו, וסיים בביה"ל שם, שמ"מ הבאים לעזור בסעודה וראי שמותר להם לאכול ממנה. וכן אשת בעל הסעודה ובניו, וכן הנשים השייכות לסעודה במקום שנהגים לזמן לסעוד, כתב שם (ס"ק עה) שמותרות לאכול בסעודת הסיים.

אָפּלוּ בְּאַרְס בְּעֶרְב־שַׁבָּת? וכו', אָכַל בְּסַעֲדָה שְׁעוּשִׁין בְּשַׁדּוּכִין שְׁלָנוּ לֹא הָיוּ סְעוּדַת מִצְוָה, בֵּן פֶּתַח בְּפִרְיָמָנִים בְּסִימָן תַּמְדָּה⁸.

7) משמע מדבריו, שכל זה הוא בסעודת אירוסין, אבל בסעודת נישואין, אם עשו את הנישואין בערב שבת, לכאורה מותר לעשות ביום זה אף את הסעודה, ואין צריך לדחותה ליום אחר.

8) אמנם לקמן (סי' תמד ס"ק כד) כתב, שסעודה שעושים בשדוכין שלנו נחשבת סעודת מצוה, וכן כתב לקמן (סי' תטו ס"ק ב), ובשעה"צ (סי' תקנא ס"ק כו). אכן, בשעה"צ לקמן (סי' תמד ס"ק יט) כתב בשם שו"ת חוות יאיר (סי' ע) שסעודת שידוכין אינה נחשבת סעודת מצוה.

[משנ"ב ס"ק י]

וְיֵשׁ שֶׁכְּתוּב הַטֵּעַם, שְׁמַתוֹף טְרַדַת הַסֵּעֲדָה לֹא יִתְעַסְקוּ בְּצִרְכֵּי שַׁבָּת⁹.

9) ונפקא מינה בין הטעמים, כתבו התוספת שבת (ס"ק ג) והכפ' החיים (ס"ק יא), כשיש מי שיכין את צרכי השבת, שבאופן זה לא שייך את הטעם של שמא לא יתעסקו בצרכי השבת, אך שייך את הטעם שיכנסו לשבת כשהם תאבים לאכול.

[משנ"ב ס"ק יא]

שׁוּב לֹא יֵאָכַל בְּלִילָה לְתַאֲבוֹן¹⁰.

10) אמנם בביה"ל לקמן (סי' תמד ס"ז ד"ה סעדת) כתב, שהחשש הוא שמא תימשך הסעודה זמן רב, ושוב לא יהא תאב לאכול.

[משנ"ב ס"ק יב]

מְמִילָא מְתֵר לְעִשׂוֹת גַּם־כֵּן הַסֵּעֲדָה¹¹.

11) והוסיף בשעה"צ (ס"ק טז), שזה שלא כדעת המג"א (ס"ק ה) שכתב שפדיון הבן שעבר זמנו אסור לעשותו בערב שבת. אמנם, לענין סעודת פדיון הבן שחל בשבת ונדחה ליום ראשון, כתב לקמן (סי' תקסח ס"ק ב) בשם המג"א שיש להסתפק אם נחשבת כסעודת מצוה לדחות את התענית של עשרת ימי תשובה, שאף על פי שסעודה של ברית מילה שנדחתה נחשבת סעודת מצוה, מ"מ כל זה בברית מילה, שכל שעה ושעה זמנה הוא כדי שלא יהיה התינוק ערל, מה שאין כן לענין פדיון הבן שאין מצותה בכל שעה ושעה, אכן בשעה"צ שם (ס"ק כג) כתב בשם כמה מן האחרונים, שגם סעודת פדיון הבן שנדחה נחשבת כסעודת מצוה.

ולענין פדיון הבן שזמנו ביום א', וחל בתשעה באב נדחה, כתב לקמן (סי' תקנט ס"ק לח) שאבי הבן והכהן אינם צריכים להשלים את התענית, אך אם נעשה פדיון הבן ביום זה שלא בזמנו, צריכים להשלים את התענית.

[משנ"ב ס"ק יג]

דְּהִיא גַּם־כֵּן סְעוּדַת מִצְוָה¹² וכו', וְכַמוֹ שֶׁבְּבֹאֵר בְּסִימָן תַּרְצָה סְעִיף ב' לְעִנְיַן סְעוּדַת פּוּרִים, עֵינֵן שָׁמָּה¹³.

12) ומכאן הוכיח השערי תשובה (סי' תקנא ס"ק לג), שאף סעודת ברית מילה שלא בזמנה נחשבת סעודת מצוה, ושלא כמו שכתב בשו"ת אור נעלם (סי' ט, הובא בשערי תשובה שם) שסעודת ברית שלא בזמנה אין לה שורש ועיקר בש"ס.

והמצוה של סעודת ברית מילה בזמנה, כתב השערי תשובה (שם) בשם שו"ת אור נעלם (שם) שהיא מדאורייתא, ובשם שו"ת בית יעקב (סי' עג) כתב שמצוה זו אינה אלא מדרבנן. וכן כתב בביה"ל לקמן (סי' תרמ ס"ז ד"ה וסעודת) בשם הגר"א לענין

הלכות שבת סימן רמט

יד באר הגולה

ג מדברי הרמב"ם
שם ונבנו יחזקם בחייו
ד מלא דגוש ל"ח
ה חרב הספיר
הרמב"ם פירק ל

(ה) שאינו מקום ישוב בטוח, מתר לילך אפילו במה פרסאות. ינאם שלח להודיעם שהוא הולך שם לשבת, מתר לילך (ו) במה פרסאות בכל גווא: ב (ז) *אסור לקבץ (ח) בערב-שבת סעודה ומשקה *השאינו רגיל בימי החל, *אפילו היא (ט) סעודת (ג) ארוסין, *מפני (י) כבוד השבת, (יא) שיכנס לשבת כשהוא תאב לאכל. וכל היום בכלל האסור: הגה וסעודה שזמנה בערב-שבת, כגון (יב) ברית מילה *או (ד) פדיון הבן, (ה) (יג) *מתר, פן נראה לי וכן המנהג פשוט: (יד) ולאכל ולשתות

באר היטב

ותקובר את מתו בע"ש אם תיב בהקדאה, עין יו"ד סי' שצח. ועין בספר אבן העזר שמתרין קשית המ"א על פסק הש"ע. ונכ"ס אליהו רבה פוסק דאף בארס בע"ש, אם אפשר לחדות למחר או ליום אחר, אסור לעשות הסעודה בע"ש; ולקמן מנ"י בא"א שאניה רגילה, דאי לא הכי תקשי צליה מירושלמי דאוסר בסעודת ארוסין. ועין בב"פ: * שאינו רגיל בימי החל. ואפילו אם הוא עשיר ביותר ועושה בכל יום סעודה רחבה כמו בשבת, מכל מקום בערב-שבת יש למנוע מלעשות פן כדי שיאכל לתאבון בלילה, פן מוכח ברש"י גמין ל"ח ע"ב ד"ה בערב שבת, עין שם. ועין לקמן בסימן רפח סעיף ו' בהג"ה, דאיש כזה צריך לעשות בשבת שני בסעודת היום, להקדים או לאחר, כדי שיהא מקור יום השבת דאם ארס כבר מתר, כמו דאמרין פסק ג' דפסחים וכי'; אין הפנה דארס מאתמול, דהלא כזה בודא אוסר הירושלמי, ועוד, דעל זה אין שום ראיה מפרק ג' דפסחים, אלא כנחתו, דכיון ששכר ארס, ממילא שריא הסעודה לזה באותו יום גם-כן, וכדעת מהפגן אברתם, ומוכח מלשונו דסבירא לה דלכתחלה אסור בערב-שבת, ומה שפרץ דכנתה הירושלמי דוקא בשארם כשארם מאתמול בהקדא; ונראה לי דהג"ה כן במה שכתב "שכבר ארס" לתרין קשית מהפגן אברתם שהקשה, דהירושלמי שאוסר לעשות סעודת ארוסין בערב-שבת ושהוא לשון הירושלמי: אסור לארס בערב-שבת; הלא דאמרת סעודת ארוסין, אבל לארס מתר; אמר שמואל אפילו בתשעה באב מתר לארס, שלא יקדמו אחריו סוחר המשנה דפסחים ומוכח שמתר לעשות סעודת ארוסין אפילו בערב פסח וכל-שכן בערב-שבת, ומה שפרץ דכנתה הירושלמי דוקא בשארם כשארם מאתמול אבל כשארם בערב-שבת מתר לעשות או גם הסעודה, הוא דחוק מאד בירושלמי, ועל-כן פון בלשוננו הוצא לתרין קשיתו, והוא, דדעת הירושלמי, דאם בא לפגוע ולשאל בערב-שבת אם לארס או לא, לא מקילין לה כזה, מפני כבוד השבת, דהינו משום שפסח צריך לעשות אחר-כך באותו יום, אם לא שיתבאר בהקדא שלא לעשות סעודה באותו יום או מקילין לה לארס, וזה הוא כנחת הירושלמי דמתיר לארס, אבל אם בא לפגוע ולשאל אם לעשות סעודה באותו יום אחר ששכר ארס, מורין לה להקל, דהיי סעודת מצוה, ובאפן זה מורי המשנה פסק ג' דפסחים. וכל זה הוא לדעת הירושלמי מתחלה, אבל לפי מה דמסיק שמואל אחר-כך דאפילו בתשעה באב מתר משום שלא יקדמו אחר, ממילא הוא הדין דאפילו בערב-שבת מתר לכתחלה בכל גווי, וממילא מתר אחר-כך לקשות סעודה גם-כן. היוצא לפי זה דלרמא, לפי מה דקמא לן כשמואל לקמן בסימן תקנא סעיף ב', לכלי עצמא מתר לארס בערב-שבת, וממילא מתר לעשות סעודה גם-כן, וכתנת הג"ה הוא רק לתרין דעת הירושלמי מתחלה, דיקבר דאפילו מארוסין יש לזהר אם דעתו לעשות סעודה: * מפני כבוד השבת שיכנס וכי'. ובפרקי-מגדים מצדד דאין השעם משום לתאבון, אלא דעקר השעם הוא מפני שכולל כזה כבוד

* אסור לקבץ וכי'. רוצה לומר, לעשות סעודה קבוצה, ואפילו פעם אחת בימי חייו, וראיה לזה - סעודת ארוסין, פן כתב הפר"מגדים. ועין בהרב המגיד בשם יש מפרשים, והוצאה בבית-יוסף. ועל-כרחו לא מורי בסעודה שאניה רגילה, דאי לא הכי תקשי צליה מירושלמי דאוסר בסעודת ארוסין. ועין בב"פ: * שאינו רגיל בימי החל. ואפילו אם הוא עשיר ביותר ועושה בכל יום סעודה רחבה כמו בשבת, מכל מקום בערב-שבת יש למנוע מלעשות פן כדי שיאכל לתאבון בלילה, פן מוכח ברש"י גמין ל"ח ע"ב ד"ה בערב שבת, עין שם. ועין לקמן בסימן רפח סעיף ו' בהג"ה, דאיש כזה צריך לעשות בשבת שני בסעודת היום, להקדים או לאחר, כדי שיהא מקור יום השבת דאם ארס כבר מתר, כמו דאמרין פסק ג' דפסחים וכי'; אין הפנה דארס מאתמול, דהלא כזה בודא אוסר הירושלמי, ועוד, דעל זה אין שום ראיה מפרק ג' דפסחים, אלא כנחתו, דכיון ששכר ארס, ממילא שריא הסעודה לזה באותו יום גם-כן, וכדעת מהפגן אברתם, ומוכח מלשונו דסבירא לה דלכתחלה אסור בערב-שבת, ומה שפרץ דכנתה הירושלמי דוקא בשארם כשארם מאתמול בהקדא; ונראה לי דהג"ה כן במה שכתב "שכבר ארס" לתרין קשית מהפגן אברתם שהקשה, דהירושלמי שאוסר לעשות סעודת ארוסין בערב-שבת ושהוא לשון הירושלמי: אסור לארס בערב-שבת; הלא דאמרת סעודת ארוסין, אבל לארס מתר; אמר שמואל אפילו בתשעה באב מתר לארס, שלא יקדמו אחריו סוחר המשנה דפסחים ומוכח שמתר לעשות סעודת ארוסין אפילו בערב פסח וכל-שכן בערב-שבת, ומה שפרץ דכנתה הירושלמי דוקא בשארם כשארם מאתמול אבל כשארם בערב-שבת מתר לעשות או גם הסעודה, הוא דחוק מאד בירושלמי, ועל-כן פון בלשוננו הוצא לתרין קשיתו, והוא, דדעת הירושלמי, דאם בא לפגוע ולשאל בערב-שבת אם לארס או לא, לא מקילין לה כזה, מפני כבוד השבת, דהינו משום שפסח צריך לעשות אחר-כך באותו יום, אם לא שיתבאר בהקדא שלא לעשות סעודה באותו יום או מקילין לה לארס, וזה הוא כנחת הירושלמי דמתיר לארס, אבל אם בא לפגוע ולשאל אם לעשות סעודה באותו יום אחר ששכר ארס, מורין לה להקל, דהיי סעודת מצוה, ובאפן זה מורי המשנה פסק ג' דפסחים. וכל זה הוא לדעת הירושלמי מתחלה, אבל לפי מה דמסיק שמואל אחר-כך דאפילו בתשעה באב מתר משום שלא יקדמו אחר, ממילא הוא הדין דאפילו בערב-שבת מתר לכתחלה בכל גווי, וממילא מתר אחר-כך לקשות סעודה גם-כן. היוצא לפי זה דלרמא, לפי מה דקמא לן כשמואל לקמן בסימן תקנא סעיף ב', לכלי עצמא מתר לארס בערב-שבת, וממילא מתר לעשות סעודה גם-כן, וכתנת הג"ה הוא רק לתרין דעת הירושלמי מתחלה, דיקבר דאפילו מארוסין יש לזהר אם דעתו לעשות סעודה: * מפני כבוד השבת שיכנס וכי'. ובפרקי-מגדים מצדד דאין השעם משום לתאבון, אלא דעקר השעם הוא מפני שכולל כזה כבוד

בסימן מסכתא⁽¹⁴⁾: * מתר. עין במגן אברתם שהביא בשם הלבוש, דאם אפשר שער הציור (ח) בית-יוסף: (ט) פן משמע בבית-יוסף וכן מוכח בספר עלת-שבת. ועין בבאר היטב הלכה כמה שכתבנו בשם אליה רבה דמצדד להקל במוליד מוזנחיו עמו: (י) מגן-אברתם והג"ה ושא: (יא) דאף דהירושלמי אסור משום שאין שני כזה שלא יקדמו אחר, ששכר נהקדשה, מכל מקום הלא הפבלי חולק על זה וקמא לן בפבלי, פן משמע מהפגן אברתם, וכן איתא בבאר הג"ה להקל, ובפרט במוננו שהמנהג לקדש בשעת נשואין לכלי עצמא שרי, ולא גריע מסעודת ארוסין, וכמו שכתב באשיל-אברתם סימן תמז. ומה שכתבנו: כגון שהיו נשואין בערב-שבת, הוא פשוט, וכן מוכח בפרקי-מגדים: (יב) כי האליה רבה מחמיר כזה אם אפשר, עין שם, וטוב לכתחלה לחש לדבריו: (יג) מגן-אברתם בסימן תקנא סעיף-קטן י', והוא הדין לענינו: (יד) מגן-אברתם בשם רבנו תם: (טו) מגן-אברתם: (טז) נשמת-אדם בשם פמה פוסקים, דלא כמגן-אברתם: (יז) אף דכפ"ח שזוהבא כמגן-אברתם נזר דמעה לכתחילה קדש שעה עשירית, לא דוקא הוא, דלא דריפא סעודה זו מסעודת פורים, וכמו שכתבתי. וכן כתב סמ"א: (יח) ביח:

(ג) ארוסין. וה"ה סעודת נשואין, ב"ח. וצ"ע, דבסימן תמז ס"ו כתב דסעודת ארוסין סעודת מצוה היא אפי' בע"פ, כ"ש בע"ש דקיל טפי; ועוד ק', דבסימן תקמו כתב דמתר לשא ערב הנגל; ועוד ק', פון דארס בע"ש הר"ל זמן סעודה בע"ש. וברוקם סימן ל הביא הירושלמי הנה, ונ"ל דה"פ: אסור לארס בע"ש, הלא דאמרת סעודת ארוסין, פ"י אם ארס קדש לכן אסור לעשות בע"ש סעודת ארוסין אבל לארס מתר, ר"ל מתר לארס בע"ש שפא יקדמו אחר, ואז מתר ג"כ לעשות סעודה, מ"א, ע"ש. ועין סי' תמז ס"ו. ועין תשובת חת"א י"ד סי' ע מה נקרא סעודת מצוה באפך.

משנה ברורה

הלבוש. ועין באליה רבה: (ה) שאינו וכי'. דעמידה בדרך (ח) אינו מקום בטוח, דכל הדרכים בהנחת סכנה, ולכן אפילו יש עמו צדה כדי צרכי שבת, מתר לו לשע משם (ט) עד שיכבדו למקום בטוח: (ו) במה פרסאות. ומכל מקום יזהר שלא יתאחר לבוא עד סמוך לערב, ונכ"ל בסעיף-קטן ג: ב (ז) *אסור לקבץ. ואיתא בגמרא, דהיתה משפחה בירושלים שקבצה סעודתא בערב-שבת ונצארה: (ח) בערב-שבת. והוא הדין בערב-יום-טוב, דיום-טוב נמי מצוה לענגו ולכבדו (פמ"ג): (ט) סעודת ארוסין. פרוש: אם ארס קדש לכן, אסור לעשות הסעודה בערב-שבת, דאף דסעודת ארוסין היא מצוה, מכל מקום היה לו להקדימה, אבל אם ארס בערב-שבת (י) מתר לעשות הסעודה, דכיון דארוסין שריא בערב-שבת משום שלא יקדמו אחר, ממילא שרי הסעודה לזה גם-כן, ונחשבה כמו סעודת מילה ופדיון הבן שזמנה קבוצה. וכן אם היו (יא) הנשואין בערב-שבת, מתר לעשות הסעודה גם-כן. (יב) ומכל מקום לכתחלה טוב ונכון אם אפשר לחדות הסעודה למחר או יום אחר, אפילו בארס בערב-שבת. ודע, דכל זה בסעודת ארוסין, אבל בסעודה שעושין בשדוכין שלנו לא היו סעודת מצוה, פן כתב בפרקי-מגדים בסימן תמז⁽¹⁴⁾, ולפי זה אין לעשותה בערב-שבת אפילו אם נזמר השדוך באותו יום. ומה שנהגין לאכל מיני מרקחת בשעת כתיבת התנאים (יג) לא מקרי סעודה: (יד) כבוד השבת. ויש שכתבו הטעם, (יד) שמתוך טרדת הסעודה לא יתעסקו בצרכי שבת⁽¹⁵⁾: (יא) שיכנס לשבת וכי'. שאף שאוכלה בבקר, פון שהוא מרבה בסעודתו שלא כרגילותו, שוב לא יאכל בלילה לתאבון⁽¹⁶⁾: (יב) ברית מילה. אפילו (טו) אם אנה בשמיני ללדו, כגון שהיה חולה בשמיני ונדחית, מכל מקום מקרי זמנה קבוצה; דכל שעתא ונשעתא זמנה הוא, דאסור להניחו ערל אפילו יום אחד; (טז) וכן פדיון הבן אפילו עבר זמנו, מכל מקום פון שמן הדין אפילו אחר שלשים יום כל שעתא ונשעתא ונמא חיובא עלה לפידתו, ממילא מתר לעשות גם-כן הסעודה⁽¹⁷⁾: (יג) מתר. דהיא גם-כן סעודת מצוה⁽¹⁸⁾ ואין לחדותה מפני סעודת שבת. (יז) ומכל מקום לכתחלה מצוה להקדימה בשחרית משום כבוד שבת, וכמו שמבאר בסימן תרצה סעיף ב' לענין סעודת פורים, עין שם⁽¹⁹⁾; (יח) ובדיעבד יכול לעשותה אפילו ממנהגה ולמקלה: (יד) ולאכל

שבת, שעושה ערב-שבת שנה כזה לימי השבת: * או פדיון הבן. והוא הדין

שער הציור

(ח) בית-יוסף: (ט) פן משמע בבית-יוסף וכן מוכח בספר עלת-שבת. ועין בבאר היטב הלכה כמה שכתבנו בשם אליה רבה דמצדד להקל במוליד מוזנחיו עמו: (י) מגן-אברתם והג"ה ושא: (יא) דאף דהירושלמי אסור משום שאין שני כזה שלא יקדמו אחר, ששכר נהקדשה, מכל מקום הלא הפבלי חולק על זה וקמא לן בפבלי, פן משמע מהפגן אברתם, וכן איתא בבאר הג"ה להקל, ובפרט במוננו שהמנהג לקדש בשעת נשואין לכלי עצמא שרי, ולא גריע מסעודת ארוסין, וכמו שכתב באשיל-אברתם סימן תמז. ומה שכתבנו: כגון שהיו נשואין בערב-שבת, הוא פשוט, וכן מוכח בפרקי-מגדים: (יב) כי האליה רבה מחמיר כזה אם אפשר, עין שם, וטוב לכתחלה לחש לדבריו: (יג) מגן-אברתם בסימן תקנא סעיף-קטן י', והוא הדין לענינו: (יד) מגן-אברתם בשם רבנו תם: (טו) מגן-אברתם: (טז) נשמת-אדם בשם פמה פוסקים, דלא כמגן-אברתם: (יז) אף דכפ"ח שזוהבא כמגן-אברתם נזר דמעה לכתחילה קדש שעה עשירית, לא דוקא הוא, דלא דריפא סעודה זו מסעודת פורים, וכמו שכתבתי. וכן כתב סמ"א: (יח) ביח: